

RIZIK OD SIROMAŠTVA KAO VODEĆI RAZLOG ISELJAVANJA MLADIH: STAVOVI MLADIH ISELJENIKA IZ REPUBLIKE SRPSKE

Svetlana Ristić

<https://doi.org/10.63356/FPNDP.2025.005>

Univerzitet u Banjoj Luci, Fakultet političkih nauka, BiH
Katedra za socijalni rad
svetlana.ristic@fpn.unibl.org

APSTRAKT:

Proces iseljavanja iz Republike Srpske je vrlo intenzivan i čini se nezaustavljiv. Većinu onih koji odlaze upravo čine mladi. Svake godine veliki broj mladih odluči se na preseljenje u inostranstvo u potrazi za boljim životom. Iako su motivi za ovu životnu odluku različiti (od obrazovanja, karijere i drugih) može se reći da je u velikoj mjeri materijalna sigurnost u pozadini takve odluke. Kao jedan od ključnih podvoda za preseljenje u neku zemlju u inostranstvo se izdvaja rizik od siromaštva. Elementi u kojima se ogleda rizik od siromaštva su niski prihodi, nestabilnosti prihoda, problemi zadovoljenja osnovnih egzistencijalnih potreba usljed rasta cijena životnih namirnica, nestabilne ekonomske prilike, nemogućnost rješavanja stambenog pitanja, nemogućnost planiranja sigurne budućnosti. Dakle, rizik od siromaštva i nemogućnost poboljšanja životnog standarda je vrlo često u osnovi iseljavanja mladih. U radu je dat osvrt na stavove mladih koji su se iselili iz Republike Srpske sa fokusom na razloge takve odluke odnosno posebnim fokusom na razloge vezane za percipirani rizik od siromaštva. Ispitanici su biti mladi iz RS koji su se odlučili na život u inostranstvu u posljednjih deset godina. Ovim radom nastoje se analizirati razlozi iseljavanja, sa fokusom na rizik od siromaštva iz ugla onih mladih koji odlučili napustiti prostor Republike Srpske.

Originalni naučni rad

UDK:

331.556.4:314.74(497.6RS)

Ključne riječi:

iseljavanje,
migracije, siromaštvo,
materijalna nesigurnost

Uvod

Migracije su savremeni društveni proces koji se odvija u kontinuitetu i predstavlja jedan od najvidljivijih mehanizama demografskih promjena. Iako su se motivi preseljenja kroz istoriju mijenjali, danas su ekonomske i socijalne prilike ključni pokretači odluke o napuštanju zemlje. Ovaj trend posebno je izražen u zemljama Zapadnog Balkana, gdje mladi sve češće biraju odlazak u potrazi za stabilnijim izvorima prihoda, boljim životnim uslovima. Bosnu i Hercegovinu, pa i Republiku Srpsku, karakteriše odliv mladog stanovništva što predstavlja ozbiljan demografski i društveni izazov.

Prema nezvaničnim podacima, BiH je u periodu 2013–2025. napustilo više od pola miliona stanovnika (Delić, 2025). Podaci Agencije za statistiku BiH ukazuju da je samo tokom 2024. godine registrovano 32 080 odseljenih, od čega više od polovine čine mladi do 35 godina (Agencija za statistiku BiH, 2025). U istom periodu Republiku Srpsku napustilo je 9 664 stanovnika, takođe većinom mladih. Istovremeno, istraživanje Populacionog fonda Ujedinjenih nacija (UNFPA) pokazuju da gotovo polovina mladih razmišlja o odlasku iz zemlje, pri čemu 25% planira trajnu emigraciju, dok se oko 23% izjasnilo da razmatra privremeni odlazak (Soldo, Spahić & Hasić, 2021). Ovi podaci ukazuju na snažan emigracioni potencijal mladih i na duboku percepciju da postojeći socio-ekonomski uslovi nisu dovoljno stimulativni za ostanak. Posebno značajan faktor koji se izdvaja u motivaciji za odlazak jeste rizik od siromaštva, koji mnogi mladi prepoznaju kroz niska i nesigurna primanja, otežano zapošljavanje u struci, nedovoljnu mogućnost ekonomske samostalnosti i neriješena stambena pitanja. Odsustvo dugoročne sigurnosti, neizvjesnost na tržištu rada i ograničen pristup prilikama dovode do osjećaja besperspektivnosti, gubitka povjerenja u institucije i težnje ka ostvarivanju boljeg života u nekoj od zemalja u inostranstvu. Stoga je razumijevanje načina na koji mladi doživljavaju i tumače rizik od siromaštva važno za shvatanje dinamike i specifičnosti migracija u Republici Srpskoj.

Polazeći od navedenog, istraživanje se fokusira na pitanje: *Da li je percipirani rizik od siromaštva ključni motiv odlaska mladih iz Republike Srpske?* U fokusu su stavovi i iskustva mladih iseljenika, njihovo socio-ekonomsko stanje prije odlaska, te promjene koje su uslijedile nakon preseljenja. Analizom njihovih percepcija nastoji se bolje razumjeti u kojoj mjeri osjećaj ekonomske nesigurnosti oblikuje odluke o emigriranju, čime se otvara prostor za promišljanje adekvatnih mjera i politika usmjerenih ka zadržavanju mladih u zemlji.

1. Teorijski okvir istraživanja

Migracije predstavljaju složen društveni fenomen koji je predmet naučnog interesovanja još od kraja XIX vijeka. Iako su rani teorijski pokušaji migracije tumačili prvenstveno kroz ekonomske razlike između zemlje porijekla i destinacije preseljenja, savremeni teorijski pravci ukazuju na potrebu njihovog razumijevanja u širem društvenom, institucionalnom i subjektivnom kontekstu. Posebno značajno mjesto u savremenim raspravama zauzima pitanje siromaštva ne samo kao objektivnog stanja, već kao percipiranog rizika koji oblikuje motive i odluke pojedinca o preseljenju.

Jedan od najpoznatijih klasičnih teorijskih pristupa jeste pristup koji je razvio Everet Li (Everett Lee), to jest teorija push–pull faktora prema kojoj migracije nastaju kao posljedica istovremenog djelovanja potiskujućih faktora u zemlji porijekla

i privlačćih faktora u zemlji destinacije. U ovom okviru, siromaštvo, nezaposlenost i loše ekonomske prilike predstavljaju ključne potiskujuće faktore, dok se bolji životni standard, sigurnije tržište rada i veće mogućnosti zapošljavanja posmatraju kao privlačći faktori (Lee, 1966). Iako ovaj pristup nudi osnovu za razumijevanje ekonomskih motiva migracija, njegova osnovna slabost ogleda se u pojednostavljenom shvatanju migracije kao gotovo automatske reakcije na spoljašnje uslove, pri čemu se zanemaruje subjektivna percepcija rizika, dugoročna nesigurnost i društveni kontekst u kojem se donosi odluka o preseljenju.

Sličan kauzalni pristup prisutan je i u teoriji ljudskog kapitala, prema kojoj se migracije tumače kao racionalna odluka pojedinca zasnovana na procjeni očekivanih ekonomskih koristi i troškova preseljenja. Migracija se u ovom okviru posmatra kao ulaganje u sopstveni ljudski kapital, s ciljem ostvarivanja viših prihoda i stabilnijeg zaposlenja (Harris & Todaro, 1970). Iako ova teorija nudi objašnjenje migracija mladih kao strategije ekonomskog unapređenja, njena ograničenja ogledaju se u zanemarivanju drugih faktora (društvenih, institucionalnih i kulturnih) kao i u nedovoljnom razmatranju osjećaja nesigurnosti i straha od budućnosti koji često prethode odluci o odlasku.

Značajan iskorak u odnosu na klasične ekonomske modele predstavlja *New Economics of Labour Migration* (NELM) teorija. Ovaj pristup migraciju ne posmatra isključivo kao individualnu odluku usmjerenu ka uvećanju prihoda, već kao strategiju domaćinstva čiji je osnovni cilj smanjenje rizika u uslovima ekonomske i institucionalne nesigurnosti (prema Hagen-Zanker, 2008). Migracija se u ovom okviru javlja kao mehanizam povećanja izvora prihoda i zaštite od potencijalnog siromaštva, naročito u društvima sa nestabilnim tržištem rada i nedovoljno razvijenim sistemima socijalne sigurnosti. NELM teorija je posebno relevantna za analizu migracija mladih, jer omogućava razumijevanje odlaska i u situacijama kada pojedinci formalno nisu siromašni, ali percipiraju visok rizik od buduće materijalne neobezbijeđenosti.

Savremeniji i integrativniji teorijski okvir za razumijevanje migracija nudi aspiracijsko–kapacitetski pristup, koji razvija Hein de Haas. Polazeći od kritike kako klasičnih ekonomskih, tako i istorijsko-strukturalnih teorija migracija, ovaj pristup migraciju definiše kao rezultat interakcije migracionih aspiracija i kapaciteta pojedinaca. Migracija se ne posmatra kao direktna posljedica siromaštva ili ekonomskih razlika, već kao izraz slobode izbora mjesta života, pri čemu pojedinci mogu imati snažne aspiracije za migracijom, ali nedovoljne kapacitete za njeno ostvarenje, ili obrnuto (de Haas, 2021). U okviru ovog teorijskog modela, percipirani rizik od siromaštva ima višestruku ulogu. S jedne strane, on djeluje kao snažan pokretač želje za preseljenjem, jer mladi odlazak doživljavaju kao način izbjegavanja dugoročne nesigurnosti i nemogućnosti ostvarivanja životnih ciljeva. S druge strane, isti taj rizik može ograničiti migracione kapacitete, naročito kod onih koji nemaju dovoljno

ekonomskih ili drugih resursa. Primjena aspiracijsko–kapacitetskog pristupa otvara prostor za dublje razumijevanje odlaska kao reakcije na percipiranu egzistencijalnu nesigurnost. Ovaj teorijski okvir pruža adekvatnu osnovu za tumačenje migracija mladih iz Republike Srpske, jer omogućava povezivanje subjektivnih percepcija rizika od siromaštva sa širim društvenim i institucionalnim uslovima u kojima se odluke o iseljavanju donose.

2. Metodološki okvir istraživanja

Predmet istraživanja jeste odnos mladih iseljenika iz Republike Srpske prema uzrocima iseljenja, odnosno njihovi stavovi i mišljenja o riziku od siromaštva kao vodećem uzroku odluke o emigriranju, te njihova iskustva nakon preseljenja.

Dakle, ispitivanje stavova mladih iseljenika o njihovoj ličnoj percepciji, prema njihovom ličnom iskustvu je u osnovi ovog istraživanja. Prikupljanje podataka je realizovano onlajn anketnim ispitivanjem, a pri konstrukciji anketnog upitnika korištene su Likertove skala sa stavovima prema odluci o emigraciji. Ukupan broj ispitanika je 110 mladih koji su se odselili iz 17 opština i gradova Republike Srpske. Ispitanici su bili mladi do 35 godina, koji su se u posljednjih 10 godina iselili iz Republike Srpske. Dobna granica od 35 godina određena je u skladu sa tumačenjem o pomjeranju granica mladosti, odnosno stavu da se zakonski određena granica mladosti (do 26 odnosno 30 godina starosti) ne može posmatrati kao jedina ključna u određivanju mladosti, odnosno da se procesi karakteristični za mladost (završetak obrazovanja, sticanje zaposlenja, ekonomska stabilnost, formiranje porodice) odvijaju i poslije tridesete godine. Neki autori (Arnett i drugi) govoreći o pomjeranju granica mladosti navode da se te granice pomjeraju i u društvima sa ekonomskim nesigurnostima. U kontekstu Republike Srpske i BiH, ovi procesi se zbog ekonomske nestabilnosti i produžene nesigurnosti na tržištu rada često odvijaju i nakon tridesete godine života, što opravdava uključivanje populacije do 35 godina u istraživački okvir.

Osnovno istraživačko pitanje je bilo: *Da li je percipirani rizik od siromaštva glavni uzrok odnosno motiv odlaska mladih iz Republike Srpske?* Istraživanje je sprovedeno u julu i avgustu 2025. godine putem platforme Google Forms. Učesnici su informisani o predmetu i svrsi istraživanja te zaštititi privatnosti podataka, te su na osnovu dobrovoljnosti pristupili popunjavanju.

Predmet ispitivanja odnosio se na lično iskustvo svakog ispitanika o iseljenu, sa fokusom na njegovo socio-ekonomsko stanje prije odlaska te iskustvo nakon odlaska. Anketni upitnik je dizajniran tako da pokriva tri cjeline: sociodemografske podatke, te socio-ekonomski status ispitanika prije iseljenja i nakon iseljenja. Rizik od siromaštva posmatran je kroz nekoliko elemenata: nepovoljno materijalno stanje, poteškoće u zadovoljenju svojih i potreba porodice, poteškoće u rješavanju

stambenog pitanja, odnosno ličnom doživljaju siromaštva. Podaci prikupljeni anketom obrađeni su primjenom deskriptivne statistike.

3. Rezultati

3.1. Sociodemografske karakteristike uzorka

Od ukupnog broja ispitanika žene čine više od polovine (60,9%), a muškarci imaju manji udio (39,1%). Starosna struktura ukazuje da je velika većina ispitanika starosne dobi od dvadeset do trideset godina odnosno, skoro polovina (49,1%) ispitanika ima od 26 do 30 godina, oko jedne trećine (32,7%) od 21 do 25 i nešto manje od jedne petine (18,2%) preko 30 godina, odnosno od 30 do 35 godina. Dakle, najveći udio je onih mladih koji su u deceniji života u kojoj donose odluke o budućnosti i rješavaju ključna životna pitanja.

Obrazovna struktura ispitanika pokazuje da je više od dvije trećine ispitanika (70,9%) srednjoškolskog obrazovanja, a nešto manje od jedne trećine (29,1%) su visoko obrazovani. Ovo ipak ukazuje i na trend iseljavanja obrazovanih mladih ljudi poznat pod nazivom odliv mozgova.

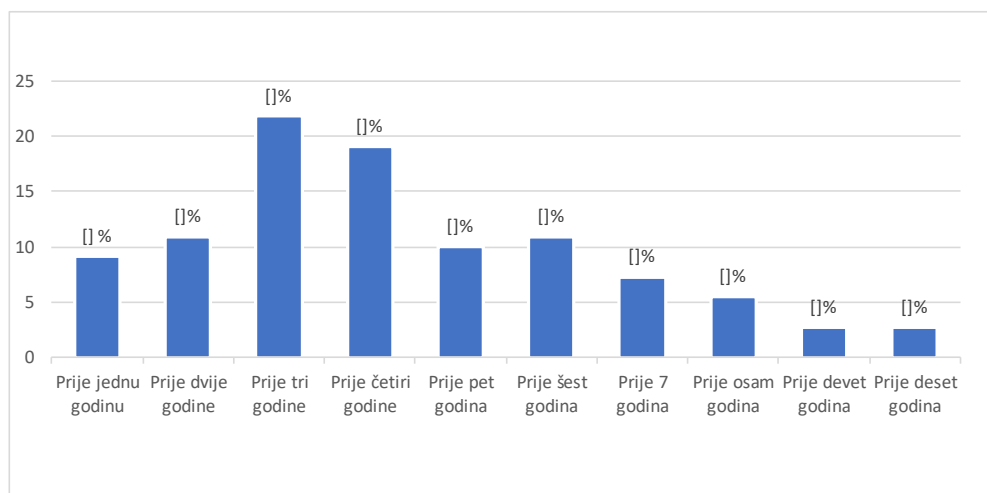
Polovina ispitanika je u braku (50%), skoro polovina nije u braku (48,2%) i samo 1,8% razvedeni. Najveći udio je onih ispitanika koji se još nisu ostvarili u ulozi roditelja, odnosno više od jedne polovine ispitanika (59,1%) nema djecu, nešto manje od jedne trećine (30%) njih ima djecu predškolskog uzrasta, a desetina ispitanika (10,9%) ima djecu školskog uzrasta.

Većina ispitanika ima žive roditelje sa kojima su dijelili stambeni prostor prije iseljenja, odnosno više od dvije trećine (70%) njih. Tek 12,7% ispitanika je navelo da ima žive roditelje, ali da nisu živjeli sa njima u zajedničkom domaćinstvu prije iseljenja. Jedna desetina (10,9%) ima jednog roditelja sa kojima je stanovao prije iseljenja, svega 4,5% ispitanika ima jednog roditelja sa kojim nije dijelio isti stambeni prostor prije iseljenja. Dakle najveći broj ispitanika dolazi iz potpunih porodica, imaju žive roditelje sa kojima su i stanovali. Najveći udio ispitanika je iz gradskih naselja (46,4%), iz seoskih naselja je nešto manje od jedne trećine (30%) i iz prigradskih nešto manje od jedne četvrtine ispitanika (23,6%).

3.2. Podaci o iseljenju

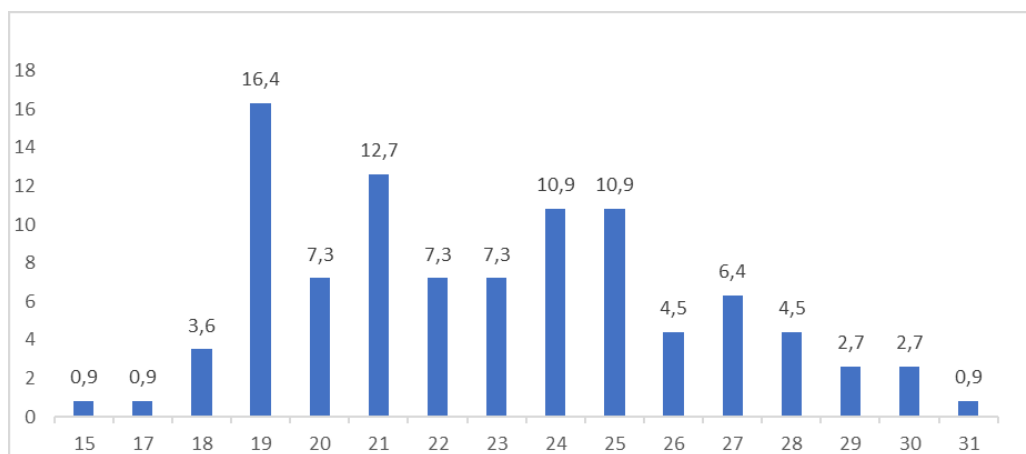
Ispitanici su podijelili informacije o vlastitom iskustvu emigracije odnosno godine kada se desila, njihove godine u tom trenutku, tadašnje bračno stanje, s kim su se iselili, u koju zemlju i kakav status imaju u zemlji destinacije.

Grafički prikaz 1. Raspodjela ispitanika prema godinama iseljenja

Najveći broj ispitanika se iselio iz Republike Srpske u posljednjih šest godina, tj. kada su većinom bili u ranim dvadesestim godinama. Više od jedne petine (21,8%) ispitanika se iselilo prije svega tri godine, a skoro jedna petina prije četiri godine. Značajniji je i udio onih koji su se iselili prije godinu ili dvije, odnosno pet ili šest godina (Grafički prikaz 1).

Grafički prikaz 2. Raspodjela ispitanika prema godinama starosti u trenutku iseljenja

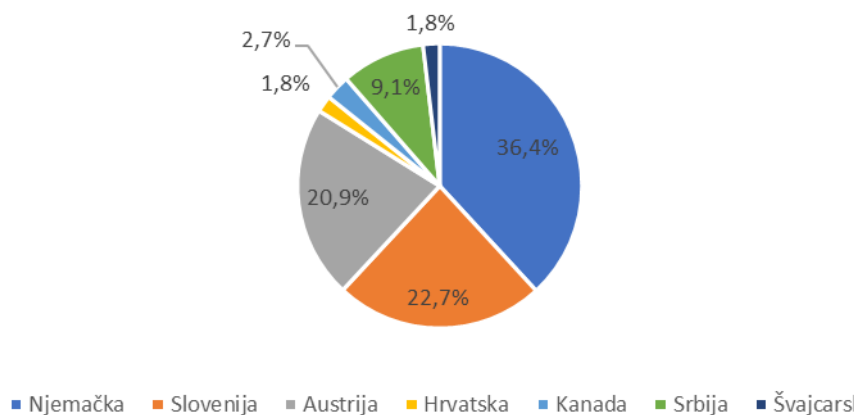

Odnosno najveći broj ispitanika je RS napustio u svojoj devetnaestoj godini, to jest odmah nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja, dok se mladi koji imaju završen fakultet iseljavaju nešto kasnije skladno procesu školovanja. Ukrštanjem ove dvije varijable stepena obrazovanja i godina u trenutku iseljenja dolazi se do

zaključka da mladi najčešće odlaze neposredno po završetku svog procesa obrazovanja, što ukazuje i na moguće nepovjerenje i nesigurnost u tržište rada u zemlji porijekla. Odnosno mladi sa završenom srednjom školom se iseljavaju najviše u prve četiri godine po završetku srednje škole, dok se visokoobrazovani sele najčešće u godinama 23 do 30, što takođe predstavlja mogući period završetka visokog obrazovanja (Grafički prikaz 2).

Uzimajući u obzir da se najveći dio ispitanika iselio u proteklih nekoliko godine ne iznenađuje što i najveći dio (78,2%) mladih u zemlji preseljenja boravi na osnovu radne dozvole, a malo preko jedne četvrtine (21,8%) ima državljanstvo zemlje u koju se preselio. Za preseljenje su se češće odlučivali oni koji u tom trenutku nisu bili u braku, čak više od dvije trećine (71,8%) ispitanika prije preseljenja nije bilo u braku, manje od jedne petine (18,3%) jeste, a svega 11,8% ispitanika se na preseljenje odlučilo kada su već bili u braku i imali porodicu. S tim u vezi, više od polovine (63,6%) ispitanika je domovinu napustilo samo, skoro jedna četvrtina (24,5%) zajedno sa članovima porodice, a 11,8% njih su prvobitno otišli sami a nakon toga doveli i ostatak porodice.

Grafički prikaz 3. Raspodjela ispitanika prema zemlji iseljenja

Njemačka, Slovenija i Austrija su najučestalije zemlje destinacije odnosno iseljenja ispitanika. Nešto više od trećine (36,4%) ispitanika se preselilo u Njemačku, malo manje od jedne četvrtine (22,7%) u Sloveniju, petina (20,9%) u Austriju. Zanimljivo je da je dio ispitanika zemlje regiona (Srbiju u koju se iselilo 9,1% i Hrvatsku u koju se iselio 1,8%) odabralo kao zemlje u kojima će unaprijediti svoj životni standard (Grafički prikaz 3).

3.3. Zaposlenje i prihodi

Zaposlenje i prihodi su značajan faktor u percepciji materijalne stabilnosti, sigurnosti i rizika. Ispitanici su odgovorili na set pitanja vezan za prihode koje su ostvarivali prije iseljenja, zaposlenje, kao i promjene nakon iseljenja.

Od ukupnog broja ispitanika, manje od jedne polovine je prije iseljenja imalo stalno zaposlenje. Značajan dio, nešto preko jedne četvrtine ispitanika prije iseljenja je bilo u procesu školovanja. Bez zaposlenja i to duže od šest mjeseci je bilo nešto manje od jedne petine ispitanika i jedan manji udio imaju oni koji su bili povremeno zaposleni (Tabela 1). Ostvarivanje prihoda prije iseljenja je također bilo izazov za veliki broj ispitanika, jer je samo jedna polovina njih imala stalne mjesečne prihode. Više od jedne trećine je bilo bez primanja po osnovu zaposlenja, manji udio čine oni koji su imali povremena primanja. Materijalno stanje kao uzrok iseljavanja je ključni motiv odlaska za većinu mladih, dakle skoro pa polovina ispitanika se složilo sa tvrdnjom *Razlog mog odlaska je bio isključivo materijalne prirode*, četvrtina je u potpunosti saglasna sa navedenim stavom. Udio onih koji se ne slažu je oko jedne četvrtine. Uprkos prepoznatim poteškoćama i rizicima u materijalnom smislu, zadovoljavanju potreba, najveći dio ispitanika nije se osjećao siromašnim. Oko jedne četvrtine ispitanika je navelo da su se ponekad osjećali siromašno, najmanji udio je onih koji su takav osjećaj imali često prije preseljenja (Tabela 1).

Tabela 1. Percepcija ispitanika o zaposlenju i prihodima prije iseljenja

Radni status u vrijeme odlaska u inostranstvo.	Bio/la sam zaposlena – stalno zaposlenje. 43,6%	Bio/la sam zaposlen/a-povremeni poslovi. 12,7%	U trenutku iseljenja bio/la sam nezaposlen/a (duže od šest mjeseci). 17,3%	Bio/la sam na školovanju. 26,4%	
Materijalni status prije iseljenja.	Imao/la sam stalna mjesečna primanja. 50%	Imao/la sam povremena mjesečna primanja. 11,8%	Nisam imao/la primanja po osnovu zaposlenja. 37.3%	Novčana sredstva sam ostvarivao najvećim dijelom putem socijalnih davanja. 0,9%	
Razlog mog odlaska bio je isključivo materijalne prirode.	U potpunosti se slažem 25,4%	Slažem se 44,5%	Ne znam, nemam stav 4,5%	Ne slažem se 18,2%	U potpunosti se ne slažem 7,3%

Najveći dio ispitanika je osjetio poboljšanje svojih prihoda i materijalnog stanja nakon preseljenja, iako većina njih nije imala zaposlenje odmah po preseljenju.

Tačnije po dolasku u inostranstvo tek nešto više od polovine (52,7%) njih je imalo obezbjeđeno radno mjesto. Oko četvrtine (23,6%) je neko određeno vrijeme bio nezaposleno, (16,4 %) nije imalo posao, a 7,3% je još uvijek nezaposleno. Takođe zaposlenje u struci ima tek malo više od jedne trećine (35,5%) radi u svojoj struci, polovina ne. Odnosno (40,9%) uopšte ne radi u svojoj struci, a (9,1%) ne u potpunosti, odnosno rade posao koji je u dodiru sa njihovom strukom ali nije posao u njihovoj struci. U struci su se više zapošljavali oni mladi koji su visokoobrazovani, dok su oni mladi sa završenom srednjom školom uglavnom pronalazili poslove van svoje struke.

Više od tri četvrtine ispitanika je navelo da sada (nakon preseljenja) pošto plate sve životne troškove mogu i da uštede, a izuzetno mali je udio onih koji nakon preseljenja nisu u mogućnosti da uštede ništa (Tabela 2).

Poboljšanje životnog standarda se ogleda i u mogućnosti da priušte nešto što podrazumijeva veću investiciju. Pa tako se polovina (50.9%) ispitanika izjasnila da su nakon preseljenja kupili novi automobil ili automobil veće vrijednosti. Od druge polovine koja nije to uradila, 9,1% je udio onih koji nemaju vozačku dozvolu, a 40% onih koji nisu kupili novi automobil. Dakle, treba imati na umu da se više od dvije trećine ispitanika iselio u poslednjih 5 godina (vidi Grafički prikaz 1).

Više od tri četvrtine ispitanika se osjeća bogatije otkad su se preselili, značajno bogatije skoro polovina, a malo bogatije malo više od trećine (Tabela 2).

Tabela 2. *Percepcija ispitanika o prihodima i materijalnom stanju nakon preseljenja*

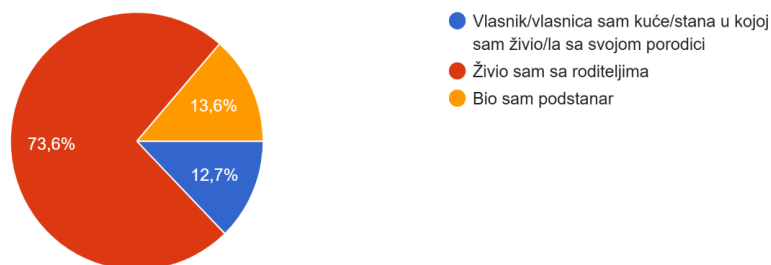
Kada platim sve (stanarina, komunalije, hrana...) ostane mi novca da uštedim.	Da 78,2%	Veoma malo 15,4%		Ne mogu da uštedim ništa 6,4%
Da li se sada osjećate bogatijim nego ranije?	Da, značajno 46,4%	Da, malo 37,3%	Ne, isto je 11,8%	Ne znam 4,5

3.4. Stambeni uslovi

Stambeni uslovi su ključni za osjećaj sigurnosti i zadovoljavajući životni standard, a mogu biti i pokazatelj uskraćenosti resursa.

Većina ispitanika prije iseljenja nije imala riješeno stambeno pitanje, odnosno nisu posjedovali sopstvenu stambenu jedinicu. Najveći dio njih je živio sa roditeljima, u statusu podstanara je bilo tek nešto više od desetine ispitanika, a sličan je udio i vlasnika nekretnine (Grafički prikaz 4).

Grafički prikaz 4. *Stambeni status ispitanika prije iseljenja*

Uzimajući u obzir činjenicu da se najveći dio ispitanika iselio u posljednjih pet godina, izvjesno je da nisu još u mogućnosti da obezbjede nekretnost u sopstvenom vlasništvu u zemlji preseljenja, no trenutnim stambenim uslovima za koje se pretpostavlja da su podstanarski je većina zadovoljna. Tvrdnju „*Imam obezbjeđen zadovoljavajući stambeni prostor u skladu sa mojim i potrebama moje porodice*“, velika većina (88,2%) ispitanika je potvrdila. Istu tvrdnju je negirao izuzetno mali udio ispitanika (1,8%), a 10% ispitanika je izabralo opciju „*Ne znam kako bi definisao uslove života u kojima stanujem*“.

3.5. *Zadovoljavanje životnih potreba*

Zadovoljavanje životnih potreba predstavlja uslov egzistencije, ali i dostojanstvenog života prema zadovoljavajućem standardu. Poteškoće u tom pogledu ukazuju na materijalnu neobezbjeđenost i svakodnevne strategije preživljavanja.

Najveći dio ispitanika se susreće sa poteškoćama u zadovoljavanju životnih potreba. Na pitanje „*U kojoj mjeri su zadovoljavane životne potrebe, Vaše i potrebe članova Vašeg domaćinstva u kojem ste živjeli prije iseljenja?*“ tek nešto više od jedne trećine (36,4%) ispitanika je dalo odgovor da su te potrebe u potpunosti zadovoljavane. Dakle, ostatak ispitanika nije bio u takvoj mogućnosti, odnosno nešto manje od jedne polovine (44,5%) ispitanika se izjasnilo da su samo djelimično mogli zadovoljavati svoje i potrebe svoje porodice prije iseljenja, a skoro jedna petina (18,2%) je u zadovoljavanju potreba morala odrediti prioritete pri čemu su prednjačili izdaci za hranu, komunalije i zdravstvenu zaštitu. Udio onih ispitanika koji su potrebe zadovoljavali veoma teško, odnosno živjeli u svakodnevnoj oskudici je najmanji (0,9%). Pri tome, svega 8,2% ispitanika ima člana porodice sa invaliditetom ili hroničnom bolesti, odnosno dolazi iz porodica koje se suočavaju sa izazovom adekvatnog zadovoljavanja pojačanih ili složenijih potreba u porodici u odnosu na porodice koje nemaju članove porodice sa invaliditetom ili hroničnom bolešću.

Poteškoće u zadovoljavanju životnih potreba ukazuju na nezadovoljavajući životni standard i potrebu za unapređenjem životnih uslova. Težnja za unapređenjem svog životnog standarda je postojala kod većine ispitanika, a prema njihovim stavovima to se jedino moglo desiti preseljenjem iz zemlje. Sa tvrdnjom „*Za mene je odlazak iz moje zemlje bio jedini način da imam bolji život*“ se složilo više od polovine ispitanika, odnosno 30,9% njih u potpunosti složilo, a 29,1% djelimično. Bez stava je nešto više od jedne petine ispitanika (21,8%). Sa tvrdnjom „*Da je odlazak iz zemlje bio nužan da bi se imao bolji život*“ ne podržava manje od jedne petine ispitanika, odnosno 11,8% se sa njom ne slaže, a 6,4% uopšte ne slaže.

3.6. Odnos prema odluci preseljenja

Većina mladih iseljenika smatra da je odluka o odlasku iz domovine bila ispravna. Tome u prilog govore rezultati istraživanja predstavljeni u Tabeli 3.

Tabela 3. Stavovi prema odluci o iseljenju

Tvrdnje	U potpunosti se slažem	Slažem se	Ne znam/ Nemam stav	Ne slažem se	Uopšte se ne slažem
Ne kažem se što sam otišao u inostranstvo, trebao sam to i ranije uraditi	50,9%	37,3%	8,2%	2,7%	0,9%
Nisam ništa posebno dobio time što sam otišao	2,7%	6,4%	19,1%	44,5%	27,3%
Nemam povjerenje u institucije sistema u Republici Srpskoj	40,9%	25,5%	18,2%	11,8%	3,6%
Zabrinut sam za svoju djecu ukoliko bi ostali u Republici Srpskoj	26,4%	24,5%	22,7%	20%	6,4%
Sigurno ću se vratiti u Republiku Srpsku	15,5%	21,8%	41,8%	11,8%	9,1%

Većina ispitanika ne izražava kajanje zbog odluke o preseljenju. Dominantna većina je izrazila slaganje sa tvrdnjom „*Ne kažem se što sam otišao u inostranstvo, trebao sam uraditi i ranije*“. Izuzetno mali udio je onih koji se ne slaže. Da je preseljenje donijelo pozitivne promjene u živote mladih iseljenika govori i njihov odnos prema tvrdnji „*Nisam ništa posebno dobio time što sam otišao*“. Većina ispitanika je negirala ovu tvrdnju. Nesigurnost u to da li je preseljenje donijelo značajne promjene izrazilo je skoro petina ispitanika koji su izabrali opciju „*Ne znam/nemam stav*“. Manje od jedne desetine od ukupnog broja ispitanika se složilo sa ovom tvrdnjom.

Oko dvije trećine ispitanika izražava nepovjerenje u institucije Republike Srpske.

Nešto manje od jedne petine nema stav. Pomenuto nepovjerenje se ogleda i u strahu za budućnost djece ukoliko bi živjeli u Republici Srpskoj, pa tako više od polovine ispitanika je izrazilo slaganje sa tvrdnjom „*Zabrinut sam za svoju djecu ukoliko bi ostali u RS*“. Udio onih koji se ne slažu i uopšte ne slažu sa ovom tvrdnjom je oko jedne četvrtine.

Uprkos izraženom stepenu sigurnosti da je iseljenje bila ispravna odluka, najveći dio ispitanika još uvijek nije donio odluku da li će se vratiti u Republiku Srpsku. Nešto više od jedne trećine planira svoj povratak u domovinu. Sigurnost u suprotnu odluku je izrazilo negdje oko petine ispitanika.

4. Diskusija i zaključci

Rezultati sprovedenog istraživanja potvrđuju da percipirani rizik od siromaštva predstavlja jedan od ključnih faktora koji utiču na odluku mladih iz Republike Srpske o iseljavanju. Rezultati istraživanja ukazuju da je osnovno istraživačko pitanje pozitivno potvrđeno, uz napomenu da rizik od siromaštva ne djeluje kao izolovan uzrok, već u interakciji sa širim socio-ekonomskim i institucionalnim okolnostima koje oblikuju životne perspektive mladih.

Dobijeni nalazi u skladu su sa rezultatima savremenih istraživanja među mladima u Bosni i Hercegovini. Prema *Studiji o mladima* u BiH iz 2024. godine, više od polovine mladih izražava želju za iseljavanjem, pri čemu značajan dio ispitanika kao osnovni motiv navodi težnju ka boljem životnom standardu (Osmić et al., 2024). Slično tome, meta-analički uvidi u migracije mladih u BiH ukazuju da se emigracija često doživljava kao strategija preživljavanja u uslovima dugotrajne socio-ekonomske nesigurnosti (Ujedinjene nacije u BiH, 2024). Ovi nalazi potvrđuju da odlazak mladih nije rezultat trenutnog siromaštva u užem smislu, već refleksija percipirane nemogućnosti dugoročnog planiranja i stabilnosti. Usporedna analiza sa zemljama regiona dodatno osnažuje ove zaključke. Istraživanja među mladima u Srbiji takođe pokazuju da je poboljšanje životnog standarda jedan od dominantnih motiva za iseljavanje (Friedrich-Ebert-Stiftung Serbia, 2024). Nasuprot tome, mladi u Hrvatskoj u manjoj mjeri direktno navode neimaštinu kao uzrok migracija, ali značajan dio ispitanika ipak ističe loše opšte stanje u državi i nezadovoljavajući životni standard kao razloge odlaska (Perić Pavišić, Šakić & Rihtar, 2022). Ove razlike mogu se tumačiti kroz različite nivoe institucionalne stabilnosti, socijalne sigurnosti i povjerenja u javne politike, što potvrđuje da siromaštvo u migracionim odlukama mladih ima i snažnu strukturnu i percepcijsku dimenziju.

Nalazi ovog istraživanja mogu se interpretirati u okviru klasičnih teorija migracija. Prije svega, uočena ekonomska motivacija mladih u skladu je sa zakonima migracija koje je definisao Ravenštajn, prema kojima su migracije u velikoj mjeri ekonomski uslovljene (Ravenstein, 1885). Međutim, u savremenom kontekstu

Republike Srpske, ta motivacija prevazilazi jednostavnu težnju ka višim prihodima i dobija oblik bjega od percipiranog rizika od siromaštva i dugoročne egzistencijalne nesigurnosti. Ovi nalazi takođe potvrđuju osnovne postavke push–pull teorije migracija, prema kojoj odluke o preseljenju zavise od kombinacije faktora koji potiskuju pojedinca iz zemlje porijekla (nezaposlenost, niska i neredovna primanja, socijalna nesigurnost) i faktora koji ga privlače u zemlju destinacije (bolje ekonomske prilike, stabilnije tržište rada i viši stepen socijalne sigurnosti). Ipak, rezultati istraživanja ukazuju i na ograničenja ovog teorijskog pristupa, budući da ekonomski faktori ne djeluju mehanički, već kroz subjektivnu procjenu životnih rizika i perspektiva.

Uzimajući u obzir zaposlenje i prihode, migracije mladih iz Republike Srpske mogu se djelimično tumačiti i kroz teoriju ljudskog kapitala, prema kojoj pojedinci donose racionalne odluke procjenjujući da su očekivani benefiti od migracije veći od troškova preseljenja. Rezultati pokazuju da većina ispitanika nakon odlaska bilježi poboljšanje materijalnog standarda i mogućnost štednje. Međutim, ovakvo tumačenje ostaje parcijalno, jer zanemaruje druge važne dimenzije života, poput institucionalnog povjerenja, sigurnosti i kvaliteta društvenog okruženja.

Zbog toga se nalazi ovog istraživanja u većoj mjeri mogu smjestiti u savremenije teorijske okvire, poput aspiracijsko–kapacitetskog pristupa. U tom kontekstu, percipirani rizik od siromaštva može se razumjeti kao dio migracionih aspiracija mladih, ali istovremeno i kao faktor koji utiče na njihove kapacitete za ostanak u zemlji porijekla. Takvo tumačenje omogućava da se migracija posmatra kao sloboda izbora mjesta života, ali i kao odgovor na strukturalna ograničenja koja mlade onemogućavaju da u domovini ostvare svoje životne ciljeve. Ovaj okvir otvara i prostor za buduća istraživanja mladih koji nisu migrirali, kako bi se ispitalo da li je njihovo ostajanje rezultat odsustva aspiracija ili ograničenih mogućnosti za preseljenje.

Važan nalaz istraživanja odnosi se na izražen stepen nepovjerenja mladih u institucije sistema Republike Srpske, što ukazuje da odluke o iseljavanju nisu isključivo ekonomske prirode. Nepovjerenje u institucije, osjećaj neefikasnosti javnih politika i strah od budućnosti, posebno u kontekstu zasnivanja porodice, dodatno pojačavaju percepciju nesigurnosti i podstiču odlazak. Time se iseljavanje mladih može razumjeti kao šira društvena reakcija na institucionalnu i socijalnu nestabilnost.

Rezultati takođe ukazuju na značaj individualnih karakteristika, poput bračnog statusa. Mladi koji još nisu formirali porodicu češće se odlučuju na preseljenje, što se može tumačiti kao dio životnog ciklusa u kojem se traže sigurniji uslovi za ostvarivanje ključnih životnih tranzicija, koje ne prepoznaju u domovini.

Sumirajući nalaze, može se zaključiti da je iseljavanje mladih iz Republike Srpske rezultat kombinovanog djelovanja ekonomskih, društvenih i institucionalnih faktora. Rizik od siromaštva, iako često prikriven formalnom zaposlenošću ili

povremenim prihodima, suštinski se ogleda u nemogućnosti dugoročnog planiranja, sticanja ekonomske samostalnosti i ostvarivanja životnih ciljeva. Migracija se, u tom smislu, javlja kao racionalna, ali i egzistencijalna strategija suočavanja sa socio-ekonomskom nesigurnošću.

Važno je napomenuti ograničenja ovog istraživanja koje je bilo preusko fokusirano na elemente rizika od siromaštva, a ograničenja postoje i u pogledu uzorka, što otvara i mogućnost za proširenje istraživanja i uključivanje većeg broja ispitanika. Takođe, kao ograničenje se može prepoznati sama metoda onlajn ankete koja je dostupna samo onim ispitanicima koji imaju pristup internetu. Uz to, u obradi korištena je samo deskriptivna statistika što može biti još jedno ograničenje ovog istraživanja.

Na osnovu svega navedenog, usporavanje iseljavanja mladih iz Republike Srpske zahtijeva sveobuhvatne reforme u oblastima socijalne i omladinske politike, uz istovremeno jačanje institucionalnog povjerenja i participacije mladih u procesima donošenja odluka. Iako je dio mladih nakon iseljavanja ostvario znatno bolji životni standard, neizvjesnost u pogledu trajnog ostanka ili povratka ukazuje da još uvijek postoji prostor za kreiranje politika koje bi djelovale kao „pull“ faktor povratnih migracija. Međutim, bez dubljih društvenih reformi koje bi omogućile dugoročnu sigurnost i perspektivu mladima u domovini, iseljavanje će i dalje ostati dominantna strategija odgovora na percipiranu nesigurnost odnosno rizik. Stoga su neophodne mjere koje bi obezbijedile stabilno okruženje za mlade, a posebno usmjerene na jačanje socio-ekonomske sigurnosti mladih, stambene politike, izgradnja povjerenja u institucije, kreiranje politika podrške za povratnike. Ovaj rad je ukazao i na mogućnost budućih istraživanja kojima bi se obuhvatili i mladi koji nisu emigrirali, uz kombinovanje kvalitativnih i kvantitativnih metoda istraživanja, a značajna bi bila i longitudinalna istraživanja kojima bi se pratili mladi (prije iseljenja), neposredno nakon iseljenja i nekoliko godina kasnije, odnosno pratila promjena njihove percepcije egzistencijalne sigurnosti i rizika od siromaštva.

LITERATURA

- Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. (2025). *Demografske i socijalne statistike*. https://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopštenja/2025/DEM_02_2024_Y1_1_BS.pdf
- de Haas, H. (2021). A theory of migration: The aspirations–capabilities framework. *Comparative Migration Studies*, 9, Article 8. <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00210-4>
- Delić A. (2025, 17. septembar). BiH postaje zemlja staraca: U proteklih 12 godina napustilo više od 400.000 radno sposobnih ljudi. N1. <https://ba.n1info.com/vijesti/bih-postaje-zemlja-staraca-u-proteklih-12-godina-napustilo-vise-od-400-000-radno-sposobnih-ljudi/>
- Hagen-Zanker, J. (2008). *Why do people migrate? A review of the theoretical literature* (Working Paper No. 2008/WP002). Maastricht Graduate School of Governance. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1105657>
- Harris, J. R., & Todaro, M. P. (1970). Migration, unemployment and development: A two-sector analysis. *American Economic Review*, 60(1), 126–142. [https://doi.org/10.1016/0165-1765\(84\)90160-5](https://doi.org/10.1016/0165-1765(84)90160-5)
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47–57. <https://doi.org/10.2307/2060063>
- Osmić, A., Turčilo, L., Mujagić, N., Šadić, S., Alibegović, A., & Dudić-Sijamija, A. (2024). *Studija o mladima u Bosni i Hercegovini: Istraživanje položaja, mišljenja i stavova mladih*. Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Perić Pavišić, K., Šakić, V., & Rihtar, S. (2022). Migracijska motivacija mladih Hrvatske kroz prizmu nekih stavova i mišljenja. *PILAR – Časopis za društvene i humanističke studije*, 17(1), 32–48. <https://doi.org/10.5559/pi.17.32.07>
- Ravenstein, E. G. (1885). The laws of migration. *Journal of the Royal Statistical Society of London*, 52(2), 241–305. <https://doi.org/10.2307/2979181>
- Šantić, D., Stojiljković Gnjatović, J., & Toković, M. (2024). *Mladi u Srbiji: Generacija bez granica*. Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Soldo, A., Spahić, L., & Hasić, J. (2021). *Izveštaj ankete o emigracijama iz Bosne i Hercegovine*. UNFPA/proMENTE/Ipsos. https://ba.unfpa.org/sites/default/files/pubpdf/youth_emigration_survey_in_bih_bcs_final_1.pdf
- Ujedinjene nacije u Bosni i Hercegovini. (2024). *Mladi u Bosni i Hercegovini: Aspiracije, frustracije i budućnosti (Meta-analiza 2021–2024)*. <https://bosniaherzegovina.un.org/bhs/299689-mladi-u-bosni-i-hercegovini-aspiracije-frustracije-i-budu%C4%87nosti>

THE RISK OF POVERTY AS A LEADING CAUSE OF YOUTH EMIGRATION: PERSPECTIVES OF YOUNG EMIGRANTS FROM THE REPUBLIC OF SRPSKA

Svetlana Ristić

University of Banja Luka, Faculty of Political Sciences, BiH
Department of Social Work
svetlana.ristic@fpn.unibl.org

ABSTRACT:

The emigration process from the Republic of Srpska is highly intensive and appears to be relentless. The majority of those leaving are young people. Each year, a significant number of youth choose to relocate abroad in pursuit of a better quality of life. Although the motivations for such a life-altering decision vary (including education, career advancement, and other personal factors), it can be argued that material security is often a fundamental driving force. The risk of poverty stands out as one of the primary factors motivating relocation to a foreign country. This risk is reflected in various structural factors, including low income levels, income instability, difficulties in meeting basic existential needs due to rising costs of living, precarious economic conditions, the inability to secure adequate housing, and an overall lack of capacity to plan a stable and secure future. Therefore, the risk of poverty and the lack of prospects for improving one's standard of living are frequently at the core of young people's decisions to emigrate. This paper provides an overview of the perspectives of young individuals who have emigrated from the Republic of Srpska, with a particular focus on the reasons behind their decision — specifically those related to the perceived risk of poverty. The participants in this study are young people from the Republic of Srpska who have chosen to live abroad within the past ten years. This research aims to analyze the underlying motives for youth emigration, with an emphasis on the risk of poverty as perceived and articulated by those who have decided to leave the Republic of Srpska.

Key words:

emigration, migration, poverty, material insecurity